

دو) محقق نائینی:

چنانکه خواندیم امام نوشته بودند که برخی از بزرگان، محل نزاع را در این قرار داده بودند که: «آیا کلی طبیعی در عالم خارج وجود دارد یا نه؟» سخن مذکور متعلق به مرحوم نائینی است (البته ایشان مطلب دیگر را هم گفته اند که در ادامه مورد اشاره قرار می دهیم)

مرحوم نائینی می نویسد:

«فالتحقیق ان النزاع فی المقام مبتن علی النزاع فی مسألة فلسفیه و هی ان الکلی الطبیعی هل هو موجود فی الخارج أولا (و توضیح ذلك) یتوقف علی بیان المراد من وجود الکلی الطبیعی و عدمه (فنقول) قد عبر بعض القائلین بإنکار وجود الطبیعی فی الخارج ان الکلی الطبیعی من المفاهیم الانتزاعیه و لا یخفی ان مراده بذلك لیس هو الانتزاع المصطلح علیه فی ما هو من قبیل الخارج المحمول المنتزع من خصوصیات ذاتیه کالعلیه و المعلولیه... کما انه لیس مراد القائل بوجوده فی الخارج هو القول بتحقیقه فی الخارج من دون تشخص و خصوصیه کیف و قد اتفقوا علی ان الشیء ما لم یتشخص لم یوجد.»^۱

توضیح:

۱. نزاع در این بحث [که متعلق امر، طبیعت است یا افراد]، نزاع در یک بحث فلسفی است (اینکه آیا کلی طبیعی در خارج موجود است یا نه؟)
۲. توضیح مطلب: برخی می گویند طبیعی در عالم خارج تحقق ندارد و یک مفهوم انتزاعی است، مراد ایشان از مفهوم انتزاعی، خارج محمول [معقول ثانی فلسفی] نیست
۳. همین طور مراد کسانی که می گویند کلی طبیعی در خارج موجود است، آن نیست که کلی طبیعی بدون تشخص و خصوصیت فردیه موجود است.

ما می گوئیم:

۱. ما حاصل فرمایش مرحوم نائینی در این قسمت آن است که:
اگر گفتیم آنچه در عالم خارج هست فرد است و طبیعی در عالم خارج نیست، در این صورت باید

۱. أجود التقریرات؛ ج ۱، ص ۲۱۰.

بگوئیم «معقول های اولی» [مثل معقول های ثانی که خارج محمول هستند] انتزاعی هستند، یعنی در عالم خارج فقط زید هست و ذاتیات او (از جمله طبیعت) هم انتزاع ذهنی است ولی اگر گفتیم آنچه در عالم خارج هست، فردی است که در ضمن آن طبیعی هم موجود است در این صورت می گوئیم، معقول های اولی (از جمله طبیعت) هم در عالم خارج تحصّل و تحقق و وجود دارند (البته با تشخّص های فردیّه)

۲. عبارت ایشان در ادامه چندان واضح نیست ولی می توان گفت ایشان در ادامه می خواهند بگویند:

«اگر گفتیم کلی طبیعی در خارج موجود نیست، طبعاً، آنچه متعلق امر است فرد است ولی اگر گفتیم کلی طبیعی در خارج موجود است، در این صورت نزاع دوّم مطرح می شود که:

«ان الإرادة الفاعلية الموجودة للشيء في الخارج هل تتعلق بنفس الشيء مع قطع النظر عن مشخصاته و هي انما توجد معه قهراً لاستحالة وجود الشيء بدون التشخيص أو ان المشخصات تكون مقومة للمراد بما هو مراد و يستحيل تعلق الإرادة بنفس الطبيعي من دون مشخصاته و بعبارة أخرى هل التشخيصات في مرتبة سابقة على الوجود ليكون معروض الوجود هي الماهية المتشخصة أو هي في مرتبته حتى يكون معروض الوجود كالتشخيصات نفس الماهية.»^۱

توضیح:

۱. آیا اراده فاعل (که گفته است متعلق امر را ایجاد کن) به طبیعت تعلق گرفته است و البته مشخصات

هم قهراً موجود می شوند (از این باب که محال است طبیعت بدون مشخصات موجود شود)

۲. و یا اراده فاعل به مشخصات تعلق گرفته است و قوام مراد (متعلق امر) به این مشخصات است

(چراکه محال است اراده به طبیعت تعلق بگیرد و به مشخصات تعلق نگیرد)

۳. به عبارت دیگر: اگر تشخّص به وجود نیست و تشخص قبل از وجود است [یعنی انسان ابتدا به

وسیله عوارض مشخصه، تشخّص می یابد و بعد موجود می شود] در این صورت امر به فرد تعلق

گرفته است، چراکه در این فرض عوارض مشخصه هم رتبه با طبیعت می شود. ولی اگر تشخص به

وجود است [و تشخّص ها در مرتبه وجود است]، ماهیت همانطور که معروض وجود است، معروض

۱. أجود التقريرات؛ ج ۱، ص ۲۱۱.

تشخیص‌ها هم می‌شود و در این صورت، امر به طبیعت تعلق گرفته است.
 [حتی یکون نفس الماهیه معروض الوجود کالتشخیصات = حتی یکون نفس الماهیه معروض الوجود
 کما کان هو معروض التشخیصات (عطف تشخیصات به وجود)]

ما می‌گوییم:

۱. مرحوم خوئی در محاضرات، اصلاً اشاره‌ای به اینکه مرحوم نائینی نزاع را مبتنی بر «وجود یا عدم

طبیعت در خارج» کرده‌اند، ندارد.^۱

و تنها سخن دوم مرحوم نائینی را به ایشان نسبت می‌دهد. البته مرحوم خوئی ابتداء مسئله بر

«وجود و عدم طبیعت در خارج» را طرح می‌کنند و می‌نویسند: «بنابراین مبنا اگر کسی بگوید:

طبیعت موجود است، متعلق را طبیعت می‌داند و اگر کسی بگوید طبیعت موجود نیست متعلق را

فرد می‌داند» اما این را به مرحوم نائینی منتسب نمی‌کنند.

۲. اما از اجود التقریرات (که آن هم نوشته مرحوم خوئی است) چنین بر می‌آید که مرحوم نائینی می

خواهد بحث را چنین طرح کند.

طبیعی موجود خارجی نیست: امر به فرد متعلق است

اراده به طبیعت عاری از مشخصات تعلق گرفته
 است: امر به طبیعت تعلق گرفته است

اراده به طبیعت متشخصه تعلق گرفته است: امر به
 فرد تعلق گرفته است.

طبیعی موجود خارجی است

